
УДК 049.32 +81'37

НЕ ЗАБУВАЙМО ПРО НАШУ АРМІЮ

Ярослав Яремко. Нариси з історії української військової термінології. — 2-ге вид. — Дрогобич: Посвіт, 2013. — 411 с.

Чи потрібна державі міцна армія? Державі самостійній, незалежній, яка опинилась у колі озброєних держав, що скося поглядають на цю гонорову, але досить слабеньку з військового погляду країну.

Україна вже мала потужну армію. Проте недалекоглядність влади, мовляв, ми не хочемо ні на кого нападати, призвела до гірких наслідків. Мав же Петлюра добре озброєну, з певним вишколом і досвідом народну українську армію: «А де ж всі ваші хлопці?.. — питає один із героїв роману Булгакова у діда з села Попелюхи. — Усі побігли до Петлюри»¹.

Ось як описує Михайло Булгаков парад Петлюрівської армії на Софійській площі у грудні 1918 року, надаючи своїй пародії рис епічно-величавих:

«То не серая туча со змеиным брюхом разливается по городу, то не бурые, мутные реки текут по старым улицам — то сила Петлюры несметная на площадь старой Софии идет на парад.

Первой, взорвав мороз ревом труб, ударив блестящими тарелками, разрезав черную реку народа, пошла густыми рядами синяя дивизия.

В синих жупанах, в смушковых, лихо заломленных шапках с синими верхами, шли галичане. Два двухцвет-

---

¹ М. Булгаков. Беляя гвардия. — К. : Богдана, 1995. — С. 86. Далі покликання на це видання, сторінка — у тексті: цитування подано мовою оригіналу.

ных прапора, наклоненных меж обнаженными пашками, плыли следом за густым трубным оркестром, а за прапорами, мерно давя хрустальный снег, молодецки гремели ряды, одетые в добротное, хоть немецкое сукно. За первым батальоном валили черные в длинных халатах, опоясанных ремнями, и в тазах на головах, и коричневая заросль штыков колючей тучей лезла на парад.

Несчитанной силой шли серые обшарпанные полки сечевых стрельцов. Шли курени гайдамаков, пеших, курень за куренем, и, высоко танцую в просветах батальонов, ехали в седлах brave полковые, куренные и ротные командиры. Удачные марши, победные, ревушие, были золотом в цветной реке.

За пешим строем, облегченной рысью, мелко прыгая в седлах, покатили конные полки. ...

Спостерігаючи цей парад бойової сили, один із героїв роману шепоче: «Эх... эх... вот тебе и пятнадцать тысяч... Что же это наврали нам. Пятнадцать... бандит... разложение... Господи, не сочтешь. Еще батарея... еще, еще...»².

Автор дослідження «Нариси з історії української військової термінології» Я. Яремко вибудовує таку тріаду: «Українська держава — Українська армія — українська військова термінологія. Нерозуміння, недооцінка чи фальсифікація цієї єдності або штучний розрив окресленого діалектичного зв'язку неминуче призводить до втрати державницьких орієнтирів» (с. 269).

Слушно зауважує Євген Коновалець: «Ми були примушені ставитись критичніше до діяльності діячів Центральної Ради, бо бачили наочно, що їхня політика спричинює щораз більшу анархію, яка не тільки виключає організацію війська, але веде державу до неминучої руїни»³.

Влада не підтримала армію, мовляв, Україна не збирається ні з ким воювати. А боронити ж хто буде беззахисну, безборонну, незахищену країну? Крім військового вишколу, щедрого фінансування з боку уряду, виховання почуття гідності і гордості в кожному воякові, армія потребує і міцного науково-філософського й історичного підґрунтя. Основою його є Статут і військова команда, тобто власна українська термінологія. Вагомий внесок у розв'язання цієї проблеми якраз і зробив дрогобицький науковець-лінгвіст Ярослав Яремко.

Автор занурився в неосяжні глибини історії, релігії, лінгвістики, державотворення, військової справи, політичних хитросплетінь, дипломатії. Як учений-когнітивіст, такий, що опанував різні науки, поєднав їх у єдине річище, пише вільно, розкуто, з філологічним блиском. Його творча манера — героїко-романтична. Тож читати цю наукову працю легко, приємно й корисно кожному громадянину своєї держави, а насамперед — військовикам, тим, хто готує військову еліту, інте-

² Там само — С. 283.

³ Цит. за другим виданням монографії Я. Яремка. — С. 227.

лігентів, професіоналів мілітарної справи. І тим командирам, які будуть проголошувати свої команди впевнено, гордовито, відчуючи вагомість кожного слова, кожного військового терміна, всієї історично сформованої власної української терміносистеми.

Дослідницька парадигма автора монографії досить широка. Він наскрізно аналізує українську військову термінологію в історичному розвитку: її історичні корені, особливості військової термінології давньокиївської та козацької доби; пише про українську військову термінологію ХХ ст. і про тих, хто нею послуговувався, про лицарів ідеї і чину. Своєрідним резюме, крім авторських висновків, є розділ «Проблема національної ідентичності в українській військовій термінології (на матеріалі «Російсько-українського словника для військовиків» А. Бурячка, М. Демського, Б. Якимовича. — Київ-Львів : Варта, 1995).

Хоча книжка Я. Яремка має чітке лінгвістичне спрямування, але це і художнє явище: стиль, художній дискурс у цілому, опертя на поетичне слово, ритм прозаїчного викладу, покликання на Євгена Маланюка, «Слово о полку Ігоревім», літописи, пісенні традиції, на митців «розстріляного відродження».

Не завжди можна погодитися з автором монографії в оцінці значущої в історії української держави та її армії постаті Павла Скоропадського, але це вже вектор в іншу тему.

Власні роздуми над проблемою ролі армії в житті держави автор висловив у гранично ущільненій і категоричній формі-аксіомі: «Державу можуть захистити не революційні гасла і ухвали, а тільки вишколена і свідомо своєї місії національна армія» (с. 227). І, борони Боже, щоб це усвідомлення не прийшло надто пізно, як це вже раз сталося. Історичний шанс тоді було втрачено.

Книжку Я. Яремка можна читати як завершену цілість, а можна читати окремо певні розділи, де кожен реципієнт знайде для себе щось цікаве, значуще. Ґрунтовні знання, копітка праця автора над необхідним матеріалом виявили себе в афористичній мові, асоціативності викладу, бажанні встановити контакт із читачем. Це й фундаментальне наукове дослідження, і водночас щира, схвильована розповідь про Україну, її минуле й сучасне, її культуру і геополітичний статус.

Своїм розмислам автор надає форми своєрідних типологічних тверджень, максим, троїстих афоризмів. Паремії автора сприяють чіткому ритмові викладу в цілому. Саме на них, на їхній категоричній троїстості тримається головна ідея, концепт дослідження, вираз набирає сили безсумнівної істинності: «Характеристика цієї еліти, її генеза і кристалізація психоповедінкової моделі — це тема окремого дослідження» (с. 151); «військові команди виступають як одиниці лексичного, фразеологічного та синтактичного рівнів» (с. 176).

Монографія Я. Яремка має всі підстави, щоб стати підручником, настільною книжкою, насамперед для тих, хто пов'язав свою долю з долею армії і безпеки рідної країни. Автор врахував усі чинники, які

необхідні для формування справжнього військовика-вихователя, і для тих, хто буде оволодівати військовою наукою, її термінологією: звідси увага і любов до Слова, до вислову-команди в єдності форми і змісту й навіть до інтонаційного забарвлення; як виробити інтонаційні акценти беззаперечних військових команд, значущість кожного українського військового терміна.

Але роль «Нарисів з історії української військової термінології» вища, бо ця книга має фундаментальний характер як джерело знань, необхідних кожному громадянину своєї держави.

Людмила КРАСНОВА, Микола ТКАЧУК (м. Дрогобич)

Рецензію отримано 17.06.2013.

Ludmyla Krasnova, Mykola Tkachuk

Drohobych

DOES NOT FORGET ABOUT OUR ARMY

Book review on: Jaroslav Jaremko Narysy z istoriyi uktayinskoyi viyskovoyi terminologiyi. — 2nd ed. — Drohobych: Posvit, 2013. — 411 s. (Essays from history of Ukrainian military terminology / in Ukraine)

Мовна мозаїка

ХВОРИТИ НА ГРИП ЧИ ХВОРИТИ ГРИПОМ?

Сьогодні одні нарікають, що *хворіють грипом*, інші бояться *захворіти на грип*. А яке з двох уживань правильне?

У сучасній українській мові спільнокореневі дієслова **хворіти**, **захворіти** зі значенням «бути хворим, страждати від якоїсь хвороби» поєднуються зі знахідним відмінком іменників із прийменником **на**, напр.: *Солдати хворіли на дизентерію* (В. Дрозд); *Ілько хворів на сухоти* (Ю. Мушкетик); *Покусаних тварин знищили; усім, кому могла загрозувати небезпека захворіти на сказ, зробили щеплення* (М. Дашкієв); *...в тітки якраз хворіли діти на скарлатину, і мама побоялася брати нас із собою* (А. Дімаров); *Навіть Лівадію Романови купили тому, що дружина імператора Олександра хворіла на туберкульоз* (Віче); *Краще байдики бити, ніж на грип хворіти* (Україна молода); *Як ніколи не хворіти на грип* (megasite.in.ua).

Використання сполуки *хворіти грипом* спричинене впливом російської мови, порівняйте рос.: *Я долго болел гриппом с очень высокой температурой и чувствую себя ещё и сейчас совсем разбитым* (Б.Л. Пастернак).

Отже, в українській мові правильно вживати *хворіти на грип*, *хворіти на гепатит*, *захворіти на скарлатину*, *захворіти на віспу*.

Валентина Фурса